

УДК 821.112.2(436)Бахман.09

ІНГЕБОРГ БАХМАН ТА АВСТРІЙСЬКА СТОЛИЦЯ: «МАЛІНА» ЯК ВІДЕНСЬКИЙ РОМАН

Юлія Вікторівна Ісапчук

<http://orcid.org/0000-0001-7542-6100>

y.isapchuk@chnu.edu.ua

кандидатка філологічних наук, асистентка кафедри зарубіжної літератури,
теорії літератури та слов'янської філології,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Анотація. *Аналізується роман видатної австрійської письменниці І. Бахман «Маліна» («Malina», 1971), що входить до авторського циклу «Види смерті» («Todesarten»). Наголошується на ролі автобіографічних компонентів тексту, які прояснюють суперечливий імідж австрійської столиці крізь простір спогадів та місця пам'яті. Звертається увага на післявоєнну атмосферу Відня, що вносить свої корективи в образ клішований культурної метрополії. Прослідковується топографія міста, що розкриває характер взаємин жіночого Я роману з його персонифікацією. Сильний емоційний взаємозв'язок між оповідачкою та австрійською столицею показано на основі стосунків з головним чоловічим персонажем (локус Унтаргассе); іронічно-сатиричний образ виникає при зображенні повсякдення тодішнього бомонду, особливо знатного подружжя, яке плекає традиції старої доброї Австрії. Пропонується розглядати «Маліна» як віденський роман на основі просторової комунікації індивідуума з містом.*

Ключові слова: *І. Бахман; «Маліна»; віденський роман; топографія; місто; метрополія/столиця; просторова комунікація.*

Єдиний завершений роман видатної австрійської письменниці І. Бахман (1926–1973) «Маліна» («Malina») вийшов друком у березні 1971 р. Він мав належати до її так і до кінця нереалізованого проекту «Види смерті» («Todesarten»). Плануючий свій цикл романів, авторка покликала на «Людську комедію» О. де Бальзака, зокрема, її приголомшила та здивувала передмова французького класика. У свою чергу за місце основної дії І. Бахман обрала Відень середини ХХ ст., «у цілому це буде історія суспільства, від каринтійських селян, від провінції до інтелектуалів» (тут і далі переклад наш. – Ю.І.) [10, с. 127]. В результаті, використовуючи Відень як географічний топос, письменниця перетворила його на романний топос [4, с. 250]. Аналізуючи образ австрійської столиці у пізній прозі авторки, дослідник Р. Піхль вважає, що по відношенню до історії рання І. Бахман, як і деякі з її персонажів «оцінюють Відень минулого позитивно, Відень майбутнього залишається у невизначеній темряві, теперішній Відень сприймається як арена постійних конфронтацій, проте й хаотичним, небезпечним, чужим» [22, с. 185].

За задумом авторки роман «Маліна» мав бути увертюрою до циклу «Види смерті», тому Відень

й тут – «місце скоєння історичних злочинів, які зачіпають дух і при яких не тече кров» [14, с. 70]. Поряд з визначенням «Маліни» як роману про любов, виховання, детективу, цілком доречно говорити про нього як про віденський роман.

У першу чергу, в тексті чітко прослідковується топографія міста, особливо його центру. Читач з легкістю може собі уявити прогулянку лабіринтом віденських вулиць, з вказівкою на найважливіші місця столиці (до прикладу, Штадтпарк, палац Бельведер, площі Гоймаркт та Ам Гоф). Подібно до беньямінівського фланера [3, с. 141–162], тільки вже фемінного варіанту, прослідковується «швендяння» жіночого Я роману по місту з зупинками у найрізноманітніших ресторанчиках, кафе, крамницях, на що вказує Б. Агнезе. Дослідниця вбачає аналогію в описі бахманівської та бальзаківської метрополії в епізоді з порівнянням красивих вулиць з вродливими жінками; розмірковує про асоціації між Віднем І. Бахман та Дубліном Дж. Джойса чи Лондоном В. Вулф, якщо розглядати «Маліну» як міський роман [8, с. 51–55]. У такому випадку, орієнтуючись на літературну географію [20; 21], доречно говорити про створення бахманівської карти Відня, яка б

фокусувала найважливіші локуси міста в романі та служила орієнтиром при аналізі переміщень головних фігур роману.

Детально описано маршрут до домівки жіночого Я, що розташовується по вул. Унгаргассе. Він пов'язаний з утопічним хронотопом у вставній легенді «Тасмниці принцеси Кагранської» у романі «Маліна». Зокрема на Унгаргассе живуть жіноче Я і Маліна (будинок № 6) та Іван (будинок № 9). У кінці роману це вже видно неозброєним оком: «моє королівство, мій краю на Унгаргассе, який я тримала у своїх тлінних руках, мій краю прекрасний» [2, с. 269]. Власне вулиця розташована у «великопанському кварталі» (Третій район) Відня [2, с. 11], де невеликий простір навколо будинків утворює цей край – «мій прекрасний край, він не цісарсько-королівський, не має ні корони святого Стефана, ні корони Священної Римської імперії, край, в основі якого новий союз, йому не потрібні жодні засвідчення та жодні легітимації» [2, с. 40]. Для жіночого Я цей простір ототожнюється зі справжнім домом, що гарантує захист та асоціюється з країною Великого Серця та землею обітваною [2, с. 139, 159].

Однак поряд з цією вулицею І. Бахман декілька разів згадує іншу – Беатріксгассе 26, де спочатку мешкала оповідачка, і яка викликала у неї почуття захищеності [2, с. 111]. Варто зазначити, що ця адреса є також першим помешканням письменниці у Відні (поряд з коротким проживанням у родичів на Северінгассе 15). Разом з тим у романі абсолютно відсутня згадка про іншу вулицю, де вона жила досить тривалий час (з червня 1949 до серпня 1953), а саме Готтфрід-Келлергассе 13. В. Топоров звертає увагу на ієрархічність у виборі вулиць, які розглядаються різновидом міфопоетичного шляху [6, с. 267], що ми враховуємо і у випадку з І. Бахман.

Отож хоча обидві вулиці розташовані поруч і є боковими по відношенню до Унгаргассе, однак тільки Беатріксгассе відстежується у тексті: «з почуттям провини оминала номер 26, який усе ще залишався для мене щасливим ... А втім, сьогодні минаю Беатріксгассе 26 так, мовби там не було ніколи нічого, майже нічого, однак ні, був колись на тім місці аромат старої доби, хоча тепер його тут уже не відчуєш» [2, с. 14]. До прикладу, Б. Люке наводить аналогію між назвою цієї вулиці та тлумаченням імені Беатріс, що буквально перекладається як щаслива, викликає асоціації з Дантівською коханою Беатріче, у той же час натякаючи на напе-

ред визначену несправжність стосунків для бахманівських героїв. Дослідниця звертає також увагу й на номер 26 у стосунках жіночого Я та Маліни [18, с. 46 – 47]. Очевидно, у цьому епізоді змальовані особисті моменти з раннього віденського періоду життя авторки, що викликають у неї позитивні спогади на протигагу умовно пізньому перебуванню у столиці. Пригадується прагнення юної І. Бахман втекти з її провінційного Клагенфурта до такого недосяжного та омріяного Відня після завершення Другої світової війни [9, с. 301].

Порівняємо образ жіночого Я у «Маліні» з постаттю самої письменниці. На початку роману подається характеристика походження, зовнішній вигляд, зауваження про професію і адреси проживання оповідачки, що суголосно з автобіографічними моментами у житті І. Бахман. Ближче до кінця роману згадується дитинство під час повітряних атак штурмовиків та руїн у рідному місті Клагенфурт. Відомо, що у другому розділі «Маліни» тема фашизму, Голокосту та травматичного досвіду авторки вводиться через сніг про «цвинтар убитих дочок» на озері Вертерзее, що у Каринтії. На розсуд читачів подається хоч і фрагментарна, але історія дитинства оповідачки у провінції у межах хронотопу Відня середини минулого століття, що перегукується з життям письменниці.

Подібні висновки можна зробити і при аналізі образу австрійської метрополії у романі. Авторка переважно осмислює власний життєпис крізь призму віденського післявоєнного стану речей, у такий спосіб, активізуючи простір спогадів про це місто як місця пам'яті. До прикладу, А. Ассман говорить, що «навіть коли місце не має іманентної пам'яті, воно все-таки має неабияке значення для конструювання просторів культурної пам'яті. Місце дає змогу не тільки укріпити та підтвердити спогади, що локально в ньому укріпилося, воно також утілює неперервність періодів, які несуть у собі більше пам'яті, ніж сконцентровані в артефактах порівняльні короточасні спогади індивідів, епох, навіть культур» [1, с. 318]. Зокрема, А. Штоль наголошує на «Маліні» як на композиційному компендіумі усіх рівнів спогадів авторки [24, с. 23, 220–228], Д. Гьоттше акцентує увагу на амбівалентності спогадів через деконструкцію оповідних структур роману [12, с. 80–82].

Жіноче Я згадує свої перші повоєнні роки у Відні з напівзруйнованими будинками без опа-

лення, купую сміття на вулиці, порожніми магазинами та чорним ринком недалеко від парку Расселя. Останній назавжди закарбовується у пам'яті оповідачки, нагадуючи атмосферу кримінальної австрійської столиці у британському фільмі 1949 р. «Третій чоловік» режисера Р. Керола. Дослідниця А. Крезімон аналізує інтермедіальні зв'язки цього фільму з «Маліною» на основі тотожності назви кінострічки та другого розділу роману [16, с. 75–84]; Г. Гендрікс спостерігає за тісними взаємозв'язками усередині віденського суспільства як реалізацією концепту вбивства у циклі «Видів смерті» [15, с. 102–106]. У такий спосіб письменниця підтверджує своє звання істинного знавця віденських справ [17, с. 73]. Доповнює «похмуру» ауру Відня робота жіночого Я у службі новин, коли вона вночі спільно з чотирма своїми колегами вигадувала новини, поширюючи у такий спосіб обман. За Дж. Мак-Веєм, в основі лежить досвід авторки під час роботи в американському бюро та на радіо у Відні [19, с. 75, 217], поділеному після війни на чотири окупаційні сектори між союзниками, які вели агітаційну боротьбу за місцеве населення.

Б. Агнеше звертає увагу на подібні до чорного ринку кристалізаційні пункти австрійської столиці, які вона пропонує розглядати місцями пам'яті за П. Нора. До них дослідниця зараховує ще будівлю Національної бібліотеки (зразок культурної пам'яті) та палац Юстиції (приклад історичної пам'яті) [8, с. 58–61]. За Д. Мельник, згадка у тексті пожежі палацу Юстиції у 1927 р. пов'язується з символікою вогню та його значенням у романі І. Бахман [5, с. 167–169]. Недаремно місія Відня у романі іменується крематорієм, а його роль у сучасному світі зводиться до спостерігача. Тут авторка розгортає свою ідею про Австрію як державу, що вийшла з історії разом з розпадом Австро-Угорщини, на чому письменниця неодноразово наголошувала у своїх інтерв'ю [10, с. 63–64, 80, 106]. Водночас, на переконання І. Бахман, у цьому можна віднайти й позитивні моменти, а саме набутий досвід та вміння вчитися з власної історії.

Відень у романі сприймається й через кохання оповідачки до Івана, про що свідчить наступна цитата: «Його ім'я стало для мене делікатесом, необхідною розкішшю у житті моїм вбогому, я докладаю зусиль, щоб ім'я ІВАН усюди звучало у місті, вимовляю його, шепочу, повторюю тихо

в думках. Навіть коли я сама, коли сама ходжу Віднем, у багатьох місцях можу сказати собі: тут я ішла з Іваном, там на Івана чекала, в ЛНДЕ з Іваном обідали, на Кольмаркті пила з Іваном каву-еспресо, на Кернтеррінгу Іван працює, тут Іван купує свої сорочки, он там – бюро подорожей, до послуг якого вдається Іван. ... А там, де я не була ще з Іваном, кажу собі: треба якось буде прийти сюди з Іваном, треба це показати Іванові, хотілося б якось з Іваном подивитися з Кобенцлю на місто, або з останнього поверху на Герренгасе» [2, с. 70]. Найвищий захват шаленства у почуттях жіночого Я проявляється під час поїздки з Іваном в автівці по Відню з перерахуванням ключових місць у топографії міста. Вони минають Набережну Франца-Йозефа, канал Дунаю, Шоттерінг, далі Бургтеатр, ратушу та парламент, і схвильована оповідачка описує свій стан: «я бачу тепер оце чудо з чудес, бо він називається ІДУ ПО ВІДНЮ З ІВАНОМ, бо він називається ЩАСЛИВА, ЩАСЛИВА З ІВАНОМ і ЩАСЛИВА У ВІДНІ, і ВІДЕНЬ ЩАСЛИВИЙ» [2, с. 48]. Л. Цибенко підкреслює роль слова у цьому епізоді для адекватного відтворення емоційних процесів своєї героїні, що проявляється у деструкції мови [7, с. 113]. Авторка додатково графічно наголошує на стані ейфорії жіночого Я, що суголосний назві першого розділу роману «Щаслива з Іваном». Крім того, оповідачка наважується на зміни в архітектурі міста, щоб поширити своє щастя й втіху по всьому Відню: «якщо Іван цього хоче, я побудую Мур Радості навколо цілого Відня, там, де були старі бастіони і де тепер Рінг, та про мене, ще й Щастя Мур навкруги потворного Гюртеля – кільцевої навколо Відня» (підкреслення наше. – Ю.І.) [2, с. 49].

Відповідно у період розлуки з Іваном змінюється й ставлення до міста: від сповільнення життя у ньому («розпочинається найдовше літо. Усі вулиці спорожніли. У глибокому сп'янінні я можу йти крізь оцю пустелю, великі портали на Альбрехтсрампе та на Йозефсплатц вже зачинені») [2, с. 140] та до остаточної констатації завершення стосунків наприкінці першого розділу роману («Відень мовчить») [2, с. 140]. Подібна тенденція спостерігається і у третьому розділі, коли оповідачка поступово готується до своєї смерті: «однак Відень уже не має багато часу, він завмирає ... місто сповзає в занепад» [2, с. 198].

Відень у «Маліні» якнайвдаліше репрезентує взаємопов'язаність персонажів з циклу

«Види смерті». Саме у цьому романі згадуються центральні фігури її проєкту: Франциски та Лео Йорданів, Фанні та Гаррі Гольдманів, Антона Марека та Карін Краузе, Мартіна Раннера та Ельфі Немец, а також Елізабет Михайлович та Бертольда Рапаца. Вони були пов'язані одне з одним «у такий чудернацький спосіб» [2, с. 222]. І. Бахман має на увазі віденське «всезагальне повійництво», коли ці пари несподівано змінювали своїх партнерів, демонструючи коловорот людських доль у суспільстві. Початок зав'язок цих стосунків, зазвичай, відбувається у домі Альтенвілів та Гебауерів, як і їх розв'язки, коли, під час світських розмов «бувають слова, бувають погляди, які убивають, ніхто їх не помічає, усі дивляться на фасад, на розцяцькований образ» [2, с. 223]. Тут авторка обґрунтовує концепт суспільства як найбільшої сцени убивств, що проходить крізь усю її творчість [15; 23; 25], а також Відня як топосу пліток та прихованої масакри. Власне і жіноче Я, на перший погляд, непомітно для усіх зникає у тріщині в стіні власного будинку наприкінці роману.

Разом з тим Відень демонструє традиції та звичаї тодішнього столичного бомонду на прикладі подружжів Альтенвілів, Ванчурів та Мандлів. Останні дві сім'ї відображають післявоєнний Відень, який видозмінюється і активно приймає тогочасні нові віяння (американський спосіб життя), що наразі можна пов'язати з глобалізаційними процесами у світі, зародки яких І. Бахман відчула ще у середині минулого століття.

Їм на противагу перед читачами вимальовується образ, «смертельно консервативн(их)» Антуанетти та Артура (Атті) Альтенвілів [2, с. 125]. Вибір авторкою фігури з іменем Антуанетта Альтенвіль додатково підкреслює інтретекстуальний зв'язок з австрійською літературою Модерну та атмосферою довоєнної австрійської метрополії. Мається на увазі поєднання двох імен з комедії Г. фон Гофманстала «Важкий характер» («Der Schwierige», 1922) Гелени Альтенвіль та Антуанетти Гехінген [11, с. 290; 13, с. 123–127].

Наприклад, в домогосподарстві останніх панує традиційний лад, який підтримують стара кухарка Йозефіна та прислуга Ані. Для переконливості дозволимо собі досить розлогу цитату: «Для Антуанетти це принципово, надто, тут у будинку в Санкт-Вольфгангу, дотри-

муватися старої віденської кухні. На її столі не має права з'явитися нічого непевного й новомодного, нічого французького, іспанського чи італійського, ви не будете неприємно здивовані перевареними спагеті, як то буває у Ванчурів, або в'язким та убогим сабайоном, як у Мандлів. Можливо, Антуанетту зобов'язує прізвище Альтенвіль, щоб назви страв та вони самі залишалися автентичними, вона знає також, що більшість гостей та родина цей принцип цілком усвідомлює. Навіть якби нічого віденського більше не існувало, у Альтенвілів, поки вони живуть, завжди їстимуть сливовий компот, картоплю по-цісарськи та гусарську печеню, не буде у них ні водогону, ані централізованого опалення, рушники будуть завжди із домотканого полотна, а вдома вестиметься конверзація, яку не можна плутати із „розмовами” або „дискусіями”, а чи звичними „обговореннями”, це має бути той майже зниклий різновид невагомої балаканини один попри іншого, який добре впливає на травлення та настрої присутніх» [2, с. 127–128]. Ці «порожні» балачки розглядаються як втрата та пошук втраченого часу [15, с. 148–150]. З одного боку, вони додатково підкреслюють снобізм та елітарність господарів дому та їх гостей, з іншого, вказують на поверховість у стосунках, критику суспільства у соціально-політичній сфері.

Отож, у романі «Маліна» проаналізовано австрійську столицю на основі топографічних, автобіографічних, культурно-історичних маркерів у дотик до місць пам'яті І. Бахман. Образ Відня безперечно містить відбиток рефлексії авторки щодо її безпосереднього перебування у місті, що сформувало її як (творчу) особистість. Післявоєнна атмосфера відкориговувала імідж культурної метрополії при прямому контакті з її мешканцями. Сильний емпатичний взаємозв'язок між оповідачкою та австрійською столицею показано на основі стосунків з головним чоловічим персонажем та в образі локусу Унгаргассе; іронічно-сатиричний контекст виникає при зображенні повсякдення тодішнього бомонду, особливо знатного подружжя Альтенвілів, яке плекає традиції старої доброї Австрії. Тому «Маліна» сприймається ще й віденським романом на основі (часо)просторової комунікації авторки через її ключових персонажів з містом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ассман А. Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті / А. Ассман ; пер. з нім. К. Дмитренко, Л. Доронічева, О. Юдін. – К. : Ніка-Центр, 2012. – 440 с. – (Серія «Зміна парадигм» ; Вип. 15).
2. Бахман І. Маліна / Інгеборг Бахман ; пер. з нім. Лариси Цибенко. – Львів : ВНТЛ-Класика, 2003. – 271 с.
3. Беньямин В. Произведение искусства в эпоху его технической воспроизводимости. Избранные эссе / В. Беньямин ; предисл., сост., пер. с нем. и прим. С.А. Ромашко ; под. ред. Ю.А. Здорового. – М. : Медиум, 1996. – 240 с.
4. Гаврилів Т. Форма і фігура. Ідентичність у художньому просторі : монографія / Т. Гаврилів. – Львів : ВНТЛ-Класика, 2009. – 480 с.
5. Мельник Д. Функціонування біблійних образів, мотивів та символів у художньому світі роману І. Бахман «Маліна» / Д. Мельник // Питання літературознавства : наук. зб. / гол. ред. Червінська О.В. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. – Вип. 82. – С. 163–171.
6. Топоров В.Н. Пространство и текст / В.Н. Топоров // Текст: семантика и структура. – М. : Наука, 1983. – С. 227–284.
7. Цибенко Л. Подолання відчуття близькості «втрати мови» / Л. Цибенко // Вікно в світ. – 2002. – Вип. 3 (18). – С. 106–120.
8. Agnese B. Wien als «lieu de mémoire» in Ingeborg Bachmanns Malina / Barbara Agnese // Topographien einer Künstlerpersönlichkeit : neue Annäherungen an das Werk Ingeborg Bachmanns ; Internationales Symposium Wien 2006 / [Hrsg. von Barbara Agnese und Robert Pichl]. – Würzburg : Königshausen & Neumann, 2009. – S. 47-68.
9. Bachmann I. Kritische Schriften / Ingeborg Bachmann ; [Hrsg. von Monika Albrecht und Dirk Göttsche]. – München ; Zürich : Piper-Verl., 2005. – VI, 828 S.
10. Bachmann I. Wir müssen wahre Sätze finden. Gespräche und Interviews / Ingeborg Bachmann ; [Hrsg. Christine Koschel, Inge von Weidenbaum]. – München : Piper-Verl., 1983. – 164 S.
11. Eberhardt J. «Es gibt für mich keine Zitate»: Intertextualität im dichterischen Werk Ingeborg Bachmanns / Joachim Eberhardt. – Tübingen : Niemeyer, 2002. – IX, 505 S.
12. Göttsche D. Erinnerung und Zeitkritik bei Ingeborg Bachmann, Gert Hoffmann und Botho Strauß / Dirk Göttsche // Germanica. – H. 13. – 1993. – S. 79–95.
13. Grimkowski S. Das zerstörte Ich: Erzählstruktur und Identität in Ingeborg Bachmanns «Der Fall Franza» und «Malina» / Sabine Grimkowski. – Würzburg : Königshausen & Neumann, 1992. – 193 S.
14. Gürtler Ch. Ingeborg Bachmann : Klagenfurt-Wien-Rom / Christa Gürtler. – 1. Aufl. – Berlin : Edition Ebersbach, 2006. – 127 S.
15. Hendrix H. Ingeborg Bachmanns «Todesarten»-Zyklus : eine Abrechnung mit der Zeit / Heike Hendrix. – Würzburg : Königshausen & Neumann, 2005. – 238 S.
16. Kresimon A. Ingeborg Bachmann und der Film: Intermedialität und intermediale Prozesse in Werk und Rezeption / Andrea Kresimon. – Frankfurt am Main ; Berlin ; Bern ; Bruxelles ; New York ; Oxford ; Wien : Lang, 2004. – 293 S.
17. Krylova K. Bachmann zwischen Provinz und Metropole / Katya Krylova // Mythos Bachmann: zwischen Inszenierung und Selbstinszenierung / [Hrsg. von Wilhelm Hemecker und Manfred Mittermayer]. – Wien : Zsolnay, 2011. – S. – 72-90.
18. Lücke B. Ingeborg Bachmann, «Malina» : Interpretation / Bärbel Lücke. – 1. Aufl. – München : Oldenbourg, 1993. – 193 S.
19. McVeigh J. Ingeborg Bachmanns Wien 1946–1953 / Joseph McVeigh. – 1. Aufl. – Berlin : Insel Verl., 2016. – 313 S.
20. Moretti F. Atlas des europäischen Romans : wo die Literatur spielte / Franco Moretti ; [Übers. Daniele dell' Agli]. – 1. Aufl. – Köln : DuMont, 1999. – 245 S.
21. Piatti B. Die Geographie der Literatur : Schauplätze, Handlungsräume, Raumphantasien / Barbara Piatti. – Göttingen : Wallstein, 2008. – 423 S.
22. Pichl R. Das Wien Ingeborg Bachmanns. Gedanken zur späten Prosa / Robert Pichl // Modern Austrian Literature. – 1985. – Vol. 18. – Iss. 3/4. – S. 183–193.
23. Schlinsog E. Berliner Zufälle : Ingeborg Bachmanns «Todesarten»-Projekt / Elke Schlinsog. – Würzburg : Königshausen & Neumann, 2005. – 248 S.
24. Stoll A. Erinnerung als ästhetische Kategorie des Widerstandes im Werk Ingeborg Bachmanns / Andrea Stoll. – Frankfurt am Main ; Bern ; New York ; Paris : Lang, 1991. – 265 S.
25. Thau B. Gesellschaftsbild und Utopie im Spätwerk Ingeborg Bachmanns : Untersuchungen zum «Todesarten-Zyklus» und zu «Simultan» / Bärbel Thau. – Frankfurt am Main ; Bern ; New York : Lang, 1986. – 166 S.

REFERENCES

1. Assman A. *Prostory spohadu. Formy ta transformatsii kul'turnoi pam'iaty* [Spaces of memory. Forms and transformations of cultural memory]. Kyiv, 2012, 440 p. (in Ukrainian).

2. Bachmann I. *Malina* [Malina]. Lviv, 2003, 271 p. (in Ukrainian).
3. Benjamin W. *Proizvedenie iskusstva v jepohu ego tehnikeskoj vosproizvodimosti. Izbrannye jesse* [Work of Art in the Age of Mechanical Reproduction. Selected Essays]. Moscow, 1996, 240 p. (in Russian).
4. Havryliv T. *Forma i fhura. Identychnist' u khudozhn'omu prostori* [Shape and Figure. Identity of Artistic Space]. Lviv, 2009, 480 p. (in Ukrainian).
5. Melnyk D. Funktsionuvannia bibliinykh obraziv, motyviv ta symvoliv u khudozhn'omu sviti romanu I. Bachmann «Malina» [Functions of Biblical Images, Motives and Symbols in the Artistic World of I. Bachman's Novel «Malina»]. *Pytannia literaturoznavstva*, 2011, no. 82, P. 163–171. (in Ukrainian).
6. Toporov V.N. Prostranstvo i tekst [Space and Text]. In: *Tekst: semantika i struktura: [Text: Semantics and Structure]*. Moscow, 1983, P. 227–284. (in Russian).
7. Tsybenko L. Podolannia vidchuttia blyz'kosti «vtraty movy» [Overcoming the Feeling of Closeness «Loss of Speech»]. *Vikno v svit*, 2002, no. 3 (18), P. 106–120. (in Ukrainian).
8. Agnese B. *Wien als «lieu de mémoire» in Ingeborg Bachmanns Malina*. In: *Topographien einer Künstlerpersönlichkeit: neue Annäherungen an das Werk Ingeborg Bachmanns; Internationales Symposium Wien 2006*. Würzburg, 2009. S. 47–68.
9. Bachmann I. *Kritische Schriften*. Munich, Zurich, 2005, VI, 828 S.
10. Bachmann I. *Wir müssen wahre Sätze finden. Gespräche und Interviews*. Munich, 1983, 164 S.
11. Eberhardt J. «Es gibt für mich keine Zitate»: *Intertextualität im dichterischen Werk Ingeborg Bachmanns*. Tübingen, 2002, IX, 505 S.
12. Götttsche D. Erinnerung und Zeitkritik bei Ingeborg Bachmann, Gert Hoffmann und Botho Strauß. In: *Germanica*. H. 13, 1993. S. 79–95.
13. Grimkowski S. *Das zerstörte Ich: Erzählstruktur und Identität in Ingeborg Bachmanns «Der Fall Franza» und «Malina»*. Würzburg, 1992, 193 S.
14. Gürtler Ch. *Ingeborg Bachmann: Klagenfurt-Wien-Rom*. Berlin, 2006, 127 S.
15. Hendrix H. *Ingeborg Bachmanns «Todesarten»-Zyklus: eine Abrechnung mit der Zeit*. Würzburg, 2005, 238 S.
16. Kresimon A. *Ingeborg Bachmann und der Film: Intermedialität und intermediale Prozesse in Werk und Rezeption*. Vienna, 2004, 293 S.
17. Krylova K. *Bachmann zwischen Provinz und Metropole*. In: *Mythos Bachmann: zwischen Inszenierung und Selbstinszenierung*, Vienna, 2011. S. 72–90.
18. Lücke B. *Ingeborg Bachmann, «Malina»: Interpretation*. Munich, 1993, 193 S.
19. McVeigh J. *Ingeborg Bachmanns Wien 1946–1953*. Berlin, 2016, 313 S.
20. Moretti F. *Atlas des europäischen Romans: wo die Literatur spielte*. Cologne, 1999, 245 S.
21. Piatti B. *Die Geographie der Literatur: Schauplätze, Handlungsräume, Raumphantasien*. Göttingen, 2008, 423 S.
22. Pichl R. Das Wien Ingeborg Bachmanns. Gedanken zur späten Prosa. *Modern Austrian Literature*, 1985, vol. 18, no. 3/4. S. 183–193.
23. Schlinsog E. *Berliner Zufälle: Ingeborg Bachmanns «Todesarten»-Projekt*. Würzburg, 2005, 248 S.
24. Stoll A. *Erinnerung als ästhetische Kategorie des Widerstandes im Werk Ingeborg Bachmanns*. Frankfurt am Main, 1991, 265 S.
25. Thau B. *Gesellschaftsbild und Utopie im Spätwerk Ingeborg Bachmanns: Untersuchungen zum «Todesarten-Zyklus» und zu «Simultan»*. Frankfurt am Main, 1986, 166 S.

INGEBORG BACHMANN AND AUSTRIAN METROPOLIS: «MALINA» AS A VIENNESE NOVEL

Yulia Isapchuk

<http://orcid.org/0000-0001-7542-6100>

y.isapchuk@chnu.edu.ua

Candidate of Philological Sciences (Ph. D.), Assistant Professor
Department of Foreign Literature, Theory of Literature and Slavic Philology
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Abstract. *The report analyzes the novel by the prominent Austrian writer I. Bachmann «Malina» (1971), which is part of the author's cycle «Death Styles» («Todesarten»). The role of the autobiographical components of the text is emphasized: characteristics of origin, appearance, job of the female narrator. It clarifies the contradictory image of the Austrian capital using the space of remembrance and places of memory. Attention is drawn to the post-war atmosphere of Vienna, which adds its modifications to the image of the clichéd cultural metropolis.*

The topography of the city is studied. The reader can easily imagine a walk through the labyrinth of the central Viennese streets, pointing to its most important places (Stadtpark, Belvedere Palace, Squares Heumarkt and Am Hof) and special locations of food infrastructure.

They also reveal the relationship's patterns of the novel's characters. The strong emphatic connection between the narrator and the Austrian capital is shown on the basis of the relations with the main male character Ivan and the locus of the Ungargasse. The route to the home of the female narrator and Malina (house № 6) and Ivan (house № 9), located on street Ungargasse, is described in detail. It is associated with a utopian chronotope in the inset legend «The Mysteries of the Princess of Kagran» in the novel. Due to the locus Ungargasse, the city became a topos of happiness because of love to Ivan for a short period, ending with another invisible «death style» (the female narrator disappears into a crack in the wall). I. Bachmann also mentions several times another street (Beatrixgasse 26). This is a real address, where the writer and the narrator in the text originally lived. This place of memory evokes a sense of security and reminds positive moments in the author's Viennese life.

In «Malina» as an overture to the «Death Styles», the Austrian capital represents in the best way the interconnectiveness of the characters from this cycle. I. Bachmann refers to the Viennese «universal prostitution», when the couples suddenly changed their partners, demonstrating the circulation of human destinies in society. The author makes evident the concept of society as the biggest scene of murders, which runs through all her work.

The ironic-satirical image of the Austrian metropolis is shown by the depicting of the beau monde's everyday life. Two families reflect post-war Vienna as changing and actively adopting the new trends (American way of life). It can be associated with globalization in the modern world. Opposite to them, we observe a noble couple of Altenwyls, who venerates the traditions of the good old Austria. The choice of a figure with such a name emphasizes the intertextual connection with Austrian Modern literature and the atmosphere of the pre-war Vienna (H. von Hofmannsthal's comedy «Der Schwierige», 1922).

As a result, our research determines the Austrian capital according to the topographical, autobiographical, cultural and historical indicators, using the places of memory of I. Bachmann. That's why we propose considering «Malina» as a Viennese novel based on the spatial communication of an individual with the city.

Key words: I. Bachmann; «Malina»; Viennese novel; topography; city; metropolis / capital; spatial communication.